

InfoMigjorn

Butlletí digital
sobre llengua
catalana

Tu, vós i vostè a Mallorca, avui dia

Miquel Adrover

InfoMigjorn, núm. 1.313 (17/01/2017)

Vaig néixer el 1942 i vaig viure a Ciutat (Palma), on mon pare feia feina, durant el curs escolar. Les vacances les passava a Campos, vila del Migjorn de Mallorca. Així com Campos era el meu paradís, així detestava Palma.

Quan vaig acabar els estudis a Barcelona, em vaig instal·lar a Campos i de llavors ençà hi he viscut.

Els mallorquins ens dividim en dues categories: ciutadans (habitants de Ciutat) i pagesos (habitants de la resta de Mallorca, que modernament se sol designar com a Part Forana).

Ara, els pagesos, a llur torn, poden habitar les viles (Campos, en el meu cas) o bé es poden dedicar a l'agricultura, sovint (però de cada vegada menys) habitant al camp, que nosaltres en diem sempre "fora-vila"; aquests darrers s'anomenen "foravilers", o sia agricultors i ramaders.

Jo sóc pagès, però no foraviler, tot i que visc a cent metres escassos de fora-vila.

Faig aquests aclariments perquè, de la meva estada d'anys a Barcelona, vaig arribar que, al Principat, la distinció entre habitants de ciutat gran, Barcelona, no tan gran i encara més petita, i la de la gent que es dedicava a l'agricultura no era pas exactament la que fem a Mallorca. Vaig sentir, més d'una vegada, i en boca de gent més aviat vella, "pagès" com a insult.

El parlar que teníem a Campos presentava diferències notables amb el que tenien a Palma, diferències de vocabulari, de pronúncia, d'entonació i encara d'altres que revelaven mentalitats diferents. A Palma sempre em veieren com a pagès: mai de la vida no he perdut la fonètica, ni el vocabulari, ni l'entonació de Campos, ni tan sols durant la meua llarga estada a Barcelona (vuit anys), tot i que, molt curiosament, una convivència de dos o tres anys amb lleidatans sí que va marcar transitòriament la meua pronúncia i fins i tot el vocabulari: el meu entorn mallorquí no se sabia avenir que em sortissin coses com ara pronunciar *cuina* (que pronunciam com en el català oriental general) com a *cunye*, amb la è oberta. I jo no me n'adonava.

No cal dir que la llengua de nosaltres pagesos mallorquins, comparada amb la dels ciutadans (altra vegada aclariré que em referesc als habitants de Palma) era enormement més rica pel que feia a realitats materials: animals, arbres, plantes, eines agrícoles, l'oratge... Així va ésser, així és, i així ho he transmès als meus sis infants, que són bilingües català-francès, amb un bilingüisme sense diglòssia.

Una de les diferències més fortes que, dins els anys quaranta, cinquanta, seixanta i setanta, diferenciaven ciutadans i pagesos era el tractament: a Palma tractaven la gent de *tu* o de *vostè*, i prou, segons els meus records confirmats per molts d'amics ciutadans. A la pagesia, concretament a Campos, la cosa es complicava: el tractament era o bé de *vós*, o bé de *vostè*, o bé de *tu*. Tractàvem de *vós* la gent més vella que nosaltres, incloent-hi pare, mare i tota la família de la generació precedent (generacions enrere, el pare i la mare havien tractat també de *vós* els infants, si bé això ja no vingué a temps meu). De *tu* hi tractàvem els iguals, els companys i, no cal dir-ho, totes les persones del nostre temps, i de *vostè*... ai, aquí la cosa es complicava: tractàvem de *vostè* el metge, els mestres, el rector i tots els capellans, els apotecaris, tothom qui tingués "estudis", és a dir carrera i, sobretot (i alerta a faltar a aquesta regla, perquè la seva infracció podia ésser causa d'una renyada forta) els "senyors", és a dir els terratinents, i, tot en gros, els rics: dir de *vós* a aquestes persones "grosses" podia ésser vist com manifestació d'una tendència esquerranosa, molt perillosa en aquell temps.

Era matemàtic i no ens hi erràvem mai.

A Palma, a la barriada on vivíem, Çon Coc, i en general a la Soledat, Santa Caterina, Cas Capiscol, Ço n'Espanyolet, Génova (amb é tancada, si us plau), Çon Sardina (denominada així, amb una punta d'ironia, perquè havia estat propietat de la filla menuda d'una família sarda), al Pont d'Inca, etc., el *vós* feia

la viu-viu i servia només per a adreçar-se a la gent vella (o sia, els qui tenien més, diguem, de cinquanta anys).

I pel que fa al castellà? El castellà, arreu i fins i tot a Palma, era gairebé una raresa: era freqüent que, quan pel centre de Ciutat, sentíem parlar espanyol, els giréssim per veure qui era aquella persona d'una provinença tan insòlita. És ver que, a conseqüència de la Guerra, qualque família ciutadana parlava castellà als infants, però es tractava d'una excepció. Aquells infants parlaven català amb nosaltres, per molt que els papàs i les mamàs els renyessin perquè volien que els menuts, en esser grans, parlessin perfectament la llengua poderosa, imposada per coaccions més o menys violentes. Els meus amics sotmesos per la família a tal tractament lingüístic han parlat, sense excepcions que jo sàpiga, català als infants.

Quan jo arribava a Ciutat per començar l'any escolar, m'oblidava del vós, excepte, naturalment, quan parlava amb el pare, la mare, i família de Campos que sovint ens venia a veure. El *vostè*, que a Campos, i a la pagesia tota, era reservat a la gent grossa, gent d'upa, a Ciutat ho dominava tot i a mi el vós em mancava: trobava artificiosos tractar de *vostè* gent de nivell social mitjà, o inferior, ["mossons"](#), i allò els posava, als meus ulls, al nivell d'allò que en dèiem "polls entrats en costura", o sia gent que patia de "figurera".

De molt jovenet em començà a interessar la lingüística, en particular la sociolingüística: escoltava, observava i reflexionava sobre els comportaments de la gent i, pel que fa al vós, vaig arribar a la conclusió que aniria reculant fins a desaparèixer i que, ben prest, l'usaríem només per adreçar-nos als pagesos vells.

Fins que, a la primeria de la dècada dels setanta, vaig començar a reparar un fet que em sorprenia tant que a la primeria pensava que era la meva imaginació que m'enganava i que era una il·lusió deguda a la meva passió per la llengua, no pas pel xava que, a Barcelona, s'estenia d'una manera alarmant, sinó pel català digne. Durant anys vaig creure que em podrien aplicar la dita segons la qual "qui duu fam enrere somia truites". Perquè el fet és que vaig començar a sentir, a Palma, joves que tractaven de vós persones que, normalment, tradicionalment, haurien d'haver tractat de *vostè*. I de llavors ençà la cosa s'ha anat estenent, i molt, al punt que, a la pagesia i tot, he sentit joves que s'adrecen amb un bon vós a persones "de nivell" que, un temps, s'haurien sentit molt ofeses i ara ho accepten amb tota naturalitat.

Ha estat obra, principalment, de l'escola i dels mestres, als quals no agraiem mai prou llur acció pel català.

Pel que fa a mi, que ja tinc setanta-quatre anys, a Campos hi ha joves que em coneixen i que persisteixen a tractar-me de *vostè*, i gent d'edat mitjana i vells i tot que també em donen el tractament de *vostè* (afiguraiu-vos, jo, l'únic arquitecte que durant anys hi ha hagut a Campos, escriptor, benvist per la seva integritat, pare de família nombrosa i avi de tres nétes...) i jo els dic, irònicament, que si no em volen tractar de *vós*, o de *tu* si hi ha confiança, em tractin de *vossa mercè*, que és el tractament propi de la noblesa mallorquina d'un temps (la gent que sempre hem conegut com a "botifarres", deformació maligna de "botiflers"). La cosa sol acabar amb una rialla.

Els meus infants em tracten de *tu*, i també certs joves amb els quals tinc confiança. A Palma, quasi sempre, de *vós*. El *vostè* recula, segons les meves apreciacions, confirmades per consultes fetes a amics meus.

Molts dels joves que, a Palma, em tracten de *vós*, tenen un accent estrany, mig bleda mig rave: és evident que, o bé es tracta d'infants de famílies forasteres ("foraster", a Mallorca, vol dir espanyol, i "foraster" anomenam la llengua espanyola) en procés d'integració o assimilació, o bé mallorquins de soca-rel que en diem "pomots" (aquest despectiu, augmentatiu de "poma", té a Barcelona l'equivalent de "bleda").

Aquest és l'estat a dia d'avui.

I la prognosi?

Segons la meva opinió, el *vós* recularà més o menys ràpidament, i això a causa dels mitjans de comunicació que ens vénen de Barcelona. La conducta de la ràdio i la televisió principatines, concretament barcelonines, pel que fa al català, és deplorable (jo diria, més tost, infame): portes obertes en forma progressiva al catanyol i a la influència espanyola. Aqueixa gent no accepta mai un mot del català propi de Mallorca, però es fonen de gust incorporant el mot o la forma espanyols. En forma més o menys conscient, fan tot quant poden per transformar el català en un patuès espanyol.

Aquesta és la trista realitat: en aquest moment, i amb poques excepcions. La recepció a Mallorca de mitjans de comunicació amb base a Barcelona, que en principi ens hauria d'alegrar i per la qual hem combatut contra els governs espanyols, pel que fa a la qualitat de la llengua ens fa mal, molt de mal, al punt que castellanismes que ni l'ensenyament ni els mitjans de comunicació espanyols no havien reeixit a introduir, ara ho aconseguiran aquests deplorables mitjans de comunicació principatins.

Sóc vell, però estic en plena activitat professional i intel·lectual en general. I ja sabeu que el dimoni sap més per vell que per dimoni. I afirm que la conducta

d'aquests mitjans no té res d'innocent. Ara fa un parell mallorquí (o sia més de dos) anys, un dels capparets més actius i agressius, un guru de l'espanyolització del català, vingué a Mallorca a fer una conferència i, en petit comitè (hi havia uns amics meus) va declarar que "el català està tan fotut que valdria més aplicar-li una bona eutanàsia".

Per a gent com el guru en qüestió, acceptar mots i formes catalaníssims de Mallorca (*cercar*, *demanar* –per 'preguntar', també viu, però no tan eixorivit a Catalunya–, *capell*, vocabulari sexual en general, que a Barcelona és completament substituït per llenguatge calcat de l'espanyol), això no és viable i ho combaten. Alhora, accepten joiosament la invasió, la penetració, de la llengua espanyola, és a dir que ja han començat a aplicar al català una bona eutanàsia.

Reintroduir *vós* és inadmissible per a aquesta gent. Que a Mallorca es produeix? Ells se'n foten bé. Catanyol, volen ells, inconfessadament com a etapa de l'extinció del català com a llengua independent.

Fa poc, un amic em va contar que, anant pel carrer d'una vila, va sentir com dos nins d'origen marroquí, jugaven a fer una retransmissió de futbol: se servien, perfectament, del vocabulari i la pronúncia propis de les emissions barcelonines. I és normal que així sigui, això és la regla general en totes les llengües: la dels centres culturals i comercials va arraconant les parles locals. El mal és que, en el cas del català qui hauria de donar llum dóna fum.

No em vindrà gens de nou si, d'aquí no gaire anys, el jovent mallorquí parla com "al xubén" de Merlí, una llengua pregonament espanyolitzada.

I, no cal dir-ho, si aquesta revifalla del *vós* a Mallorca s'ofega, si s'acaba com la processó de la moixeta, serà obra dels propulsors del catanyol de fora Mallorca.

InfoMigjorn és un butlletí setmanal que distribueix missatges informatius relacionats amb la llengua catalana.

ISSN 2462-7003 Elaborat i distribuït per la Xarxa de Mots

Subscripcions: <http://migjorn.cat/alta.php> Adreça de contacte: infomigjorn@migjorn.cat   [@InfoMigjorn](https://twitter.com/InfoMigjorn)

InfoMigjorn

Butlletí digital
sobre llengua
catalana

Butlleta de subscripció

InfoMigjorn és una publicació setmanal sobre llengua. La subscripció anual (persones físiques)* són 20 euros. Si us hi voleu subscriure empleneu aquesta butlleta i envieu-la per correu electrònic a infomigjorn@migjorn.cat o bé per correu postal a Xarxa de Mots, Travessera de Gràcia 238, baixos 1a, 08024 Barcelona.

Nom i cognoms:

Adreça electrònica:

D'on sou?

Opció A. Domiciliació bancària. IBAN (24 xifres):

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Opció B. Ingrés o transferència de 20 euros a un d'aquests dos comptes:

- CaixaBank (“la Caixa”): **ES31 2100 0807 7802 0113 0452**
- Banc de Sabadell-CAM: **ES67 0081 0077 8400 0145 6056**

En fer la transferència, indiqueu **el nom** complet i **l'e-mail** on voldreu rebre els butlletins.

Opció C. Pagament per PayPal o targeta de crèdit: visiteu la pàgina <http://www.migjorn.cat/okalta.html> i feu clic al botó “Subscriure-s’hi”.

Per a qualsevol dubte o consulta, escriviu a infomigjorn@migjorn.cat

* Subscripcions institucionals: 50 euros, amb dret a rebre el butlletí en cinc adreces.

D'acord amb la legislació sobre protecció de dades, en subscriure-us incorporarem les vostres dades al nostre arxiu. Teniu dret a sol·licitar l'accés a les vostres dades, modificar-les o cancel·lar-les escrivint a infomigjorn@migjorn.cat.